

სკოპინგის დასკვნა N 64

დაგეგმილი საქმიანობის დასახელება: 210 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურისა და 220 კვ ქვესადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაცია;

დაგეგმილი საქმიანობის განმახორციელებელი: სს „ვინდ ფაუერი“;

დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ადგილი: გორის და ქარელის მუნიციპალიტეტები;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 21.09.2022;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „დაბლიუიჯი ენვი კონსალტინგი“.

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სიპ გარემოს ეროვნულ სააგენტოში სს „ვინდ ფაუერის“ (ს/კ - 402013904) მიერ წარმოდგენილი იქნა, გორის და ქარელის მუნიციპალიტეტებში, 210 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურისა და 220 კვ ქვესადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის სკოპინგის ანგარიში.

გაფორმებული მემორანდუმის შესაბამისად, ტურბინა-გენერატორების განთავსება დაგეგმილია გორისა და ქარელის მუნიციპალიტეტების, სოფ. ვარიანის, შინდისის, რუისის, ურბნისის, ბებნისის, ბრეთისა და დირბის ადმინისტრაციული ერთეულის ტერიტორიებზე. ტურბინა-გენერატორები, მათ შორის 220 კვ ქვესადგური, ძირითადად განთავსებული იქნება კერძო, სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთებზე. ელექტრონული გადამოწმებით დგინდება, რომ უახლოესი ტურბინა-გენერატორი (N 22) საცხოვრებელი სახლიდან (სოფ. დირბი) დაშორებული იქნება დაახლოებით 370 მეტრით.

სკოპინგის ანგარიში მოიცავს დაგეგმილი საქმიანობის ალტერნატიული ვარიანტების ანალიზის შესახებ ინფორმაციას, მათ შორის განხილულია საპროექტო ტურბინა-გენერატორებისა და ქვესადგურის ადგილის ალტერნატივები, ასევე მოცემულია დაგეგმილი საქმიანობის უმოქმედობის ალტერნატივა და პროექტის საჭიროების დასაბუთება. უმოქმედობის ალტერნატივა უარყოფილ იქნა პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი დადებითი სოციალურ-ეკონომიკური და ენერგეტიკული ფაქტორების, ასევე ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე მოსალოდნელი დაბალი რისკების გათვალისწინებით. ენერგეტიკული პოტენციალის, ბიომრავალფეროვნებაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, საინჟინრო-გეოლოგიური და რელიეფური პირობების, ასევე საპროექტო ლოკაციამდე მისასვლელი გზების არსებობის გათვალისწინებით ქარის ელექტროსადგურის ადგილის/არეალის ალტერნატივებიდან უპირატესობა მიენიჭა გორის და ქარელის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიას. **მნიშვნელოვანია გზმ-ის ეტაპზე დეტალურად იქნეს განხილული ქარის ელექტროსადგურის ადგილმდებარეობის/არეალის ალტერნატიული ვარიანტები და შედარებითი ანალიზის საფუძველზე წარმოდგენილი იქნეს შერჩეული - გონივრული ალტერნატივა, სათანადო დასაბუთებით.** სკოპინგის ანგარიშში განხილული - ქარის ტურბინების განლაგების ალტერნატიული ვარიანტები არ მოიცავს პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი ქარის ტურბინების სრულ რაოდენობას და განხილულია მხოლოდ გარკვეული რაოდენობის

ტურბინების ერთობლიობის განლაგების სქემის ალტერნატივები, რაც გზშ-ის ეტაპზე ასევე საჭიროებს დაზუსტებას. წარმოდგენილი უნდა იყოს საპროექტო ტურბინა-გენერატორების განთავსების ცალკეული ალტერნატიული ვარიანტების დეტალური აღწერა-შეფასება და შედარებითი ანალიზი. საპროექტო ქვესადგურის ადგილმდებარეობის ალტერნატიული ვარიანტებიდან (1 - სოფ. რუისის დასავლეთით, ქარის ელექტროსადგურის ცენტრში; 2 - სოფ. რუისის აღმოსავლეთით; 3 - ვარიანტი 2-ის ანალოგიური, დამატებით სამი სატრანსფორმატორო ქვესადგურით), ძირითადად ტექნიკურ-ეკონომიკური საკითხების გათვალისწინებით უპირატესობა მიენიჭა პირველ ალტერნატიულ ვარიანტს.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ქარის ტურბინების განთავსება დაგეგმილია ანთროპოგენური ზემოქმედებით სახეცვლილ, ძირითადად სასოფლო-სამეურნეო სავარგულეზზე. გათვალისწინებულია 210 მგვტ ჯამური სიმძლავრის 50 ერთეული ქარის ტურბინა-გენერატორის (თითოეული 4.2 მგვტ საპროექტო სიმძლავრით) მშენებლობა-ექსპლუატაცია. თითოეული ქარის ტურბინის სრული (როტორის ჩათვლით) სიმაღლე მიწის ზედაპირიდან იქნება - 180 მეტრი. თითოეული ქარის ტურბინა აღჭურვილი იქნება 150 მ დიამეტრის სამფრთიანი როტორით, რომელიც ბრუნვისას დაფარავს 1,767 ჰა ფართობის მქონე ტერიტორიას. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, დამატებითი კვლევების საფუძველზე დაგეგმილია სკოპინგის ეტაპზე შერჩეული 50 ტურბინიდან საბოლოო კონფიგურაციის, ადგილმდებარეობისა და რაოდენობის დაზუსტება, რა დროსაც ტურბინების საბოლოო რაოდენობა შესაძლოა შემცირდეს 46-დან - 35 ტურბინამდე.

გათვალისწინებულია 220 კვ ძაბვის ქვესადგურის მოწყობა, რომელიც შერჩეული ალტერნატივის შესაბამისად განთავსდება სოფ. რუისის დასავლეთით არსებულ სასოფლო-სამეურნეო მიწის ნაკვეთზე, ხე-მცენარეებისგან თავისუფალ ტერიტორიაზე, ქარის ელექტროსადგურის განთავსების არეალის ცენტრალურ ნაწილში (GPS კოორდინატები: X - 411289.31 , Y - 4656760.18). საპროექტო ქვესადგურის შემადგენელი ძირითადი კომპონენტებია ტრანსფორმატორები (220/33 კვ 120 მვა), 220 კვ, 33 კვ ამომრთველები, დამიწების ტრანსფორმატორები და სხვ. ქვესადგური მოიცავს 7 უჯრედს. ქარის ტურბინებისა და ქვესადგურის დაკავშირება გათვალისწინებულია 33 კვ მიწისქვეშა ეგზ-ით. წარმოდგენილი დოკუმენტაციის შესაბამისად, „რუისის“ ქარის ელექტროსადგურის საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემასთან მიერთების მიზნით, დაგეგმილია ქვესადგური „ხაშური 220“-ის და „გორი 220“-ის დამაკავშირებელი 220 კვ საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის არსებული ტრასის მოდიფიკაცია (ხაზი ჩაიჭრება და მიმართულების შეცვლა). დასაზუსტებელია საერთო ქსელთან მიერთების ეგზ-ის პროექტის „რუისის“ ქარის ელექტროსადგურის გზშ-ის ანგარიშში, როგორც პროექტის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტის, ასახვის/გათვალისწინების საკითხი.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ინფორმაცია პროექტის სამშენებლო ეტაპებისა და დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ. პროექტი ითვალისწინებს მისასვლელი გზების მოწყობა/რეაბილიტაციას საერთო ჯამში, დაგეგმილია დაახლოებით 52 კმ სიგრძის გზის მოწყობა/რეაბილიტაცია. წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, სამშენებლო ბანაკის განთავსება დაგეგმილია საპროექტო ქვესადგურის უბნის მიმდებარედ, სადაც განთავსდება სამშენებლო ტექნიკის და სატრანსპორტო საშუალებები. ჩამდინარე წყლების მართვა გათვალისწინებულია ჰერმეტიული სასენიზაციო ორმოების საშუალებით.

სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად, ტურბინა გენერატორების მშენებლობის პროცესში წარმოქმნილი ფუჭი ქანების რაოდენობა არ აღემატება 37 000 მ³-ს. ფუჭი ქანების ნაწილი,

ასევე მოხსნილი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა გამოყენებული იქნება პროექტის მიზნებისთვის (მათ შორის უკან ჩაყრისთვის). ფუჭი ქანების განთავსებისთვის შერჩეულია სამი სავარაუდო ტერიტორია. მათ შორის: სანაყარო - 1 განთავსდება სამშენებლო ბანაკთან ახლოს, სანაყარო - 2 განთავსდება N49-ე და N53-ე ანძებს შორის, ხოლო სანაყარო - 3 მოეწყობა 46-ე ტურბინასთან.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ზოგადი ინფორმაცია გარემოზე შესაძლო ზემოქმედების სახეებისა და იმ ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც გათვალისწინებული იქნება გარემოზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისათვის, შემცირებისათვის ან/და შერბილებისათვის. ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაცია ძირითადად დაკავშირებული იქნება ბიომრავალფეროვნებაზე მოსალოდნელ ზემოქმედებასთან, მიწის საკუთრების გამოყენებითა და ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვით მოსალოდნელ ზემოქმედებასთან. გარემოზე ზემოქმედება დაკავშირებულია ასევე ხმაურის გავრცელებასთან და შუქ-ჩრდილების ციმციმის ეფექტთან, რომელიც განსაკუთრებულად საგრძნობი უახლოეს მოსახლესთან იქნება. სკოპინგის ანგარიშს, დანართის სახით თან ახლავს საპროექტო არეალში ჩატარებული სხვადასხვა სახის, მათ შორის ბიომრავალფეროვნების კვლევების ანგარიში.

საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ხმაურის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედება, როგორც მშენებლობის, ისევე ქარის ტურბინების ოპერირების ეტაპზე არ გადააჭარბებს ზღვრულად დასაშვებ დონეს, ასევე აღნიშნულია, რომ ციმციმის გავლენა მოსახლეობაზე იქნება მისაღები დონის. საპროექტო ტურბინებიდან უახლოეს **შენობა-ნაგებობებამდე**, მათ შორის **N22 ტურბინიდან სოფ. დირბის განაპირა სახლებამდე დაშორების მანძილის (360-370მ) გათვალისწინებით ზემოაღნიშნული დასკვნები საჭიროებს დაზუსტებას და დეტალურ კვლევებზე/ხმაურისა და შუქ-ჩრდილების გავრცელების მოდელირებაზე დაყრდნობით მომზადებული დასაბუთებული ინფორმაციის გზშ-ის ანგარიშში ასახვას.**

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია, როგორც ფლორისტული ისევე ფაუნისტური კვლევის შედეგები. წარმოდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, საკვლევ ტერიტორიაზე დაფიქსირდა საქართველოს და კავკასიის ენდემური მცენარეული სახეობები, რომელთა გარემოდან ამოღება პროექტის ფარგლებში არ არის დაგეგმილი. N6 ტურბინის განთავსება გათვალისწინებულია ხელოვნურად შექმნილ ფიჭვნარში (GPS კოორდინატები-X-417575,47; Y-4652925,48). დაგეგმილია ხე-მცენარეების გარემოდან ამოღება. დაგეგმილი საქმიანობის სპეციფიკის გათვალისწინებით პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელია ზემოქმედება ხელოვნურიანებზე და ორნითოფაუნაზე, **რომლის მნიშვნელობის განსაზღვრა გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას და დეტალურ შეფასებას.** საპროექტო ტერიტორიის მიმდებარედ გავრცელებულია ღამურების ჩვიდმეტი სახეობა მათ შორის ბერნის კონვენციის პრიორიტეტული სახეობები და IUCN-ის წითელი ნუსხით დაცული მოწყვლადი სტატუსის მქონე სახეობა (გიგანტური მელამურა). აღსანიშნავია რომ ღამურების სიკვდილის რისკის შემცირების მიზნით EUROBATS-ის რეკომენდაციის მიხედვით - ქარის ტურბინები უნდა დამონტაჟდეს ნებისმიერი ტყის პირებიდან მინიმუმ 200 მ დაშორებით, **რაც წარმოდგენილი პროექტის ფარგლებში არ არის გათვალისწინებული და საჭიროებს დაზუსტებას.** საპროექტო ტერიტორიასა და მის მიმდებარედ აღრიცხულია 131 სახეობის ფრინველი. ფრინველთა ძირითად სამიზნე სახეობებად გამოკვეთილია მტაცებელი ფრინველები და ბუები. საველე სამუშაოების დროს საკვლევ ტერიტორიაზე გამოვლინდა ათი სახეობის მტაცებელი ფრინველი და ერთი სახეობის ბუ. წარმოდგენილი დოკუმენტაციის თანახმად, საპროექტო ტერიტორიასთან

ყველაზე ახლოს მდებარე ფრინველთათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე ტერიტორია („კვერნაკი“) მდებარეობს დაახლოებით 12 კმ-ის დაშორებით.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, სააგენტომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშისა და საჯარო განხილვების შესახებ ინფორმაციის კანონმდებლობით დადგენილი წესით გავრცელება, მათ შორის ინფორმაცია განთავსდა სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე, სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის რეგიონული წარმომადგენლების მიერ განცხადებები განთავსდა ქარელისა და გორის მუნიციპალიტეტებში, ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებზე. ამასთან, ინფორმაცია განთავსდა სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის ვებგვერდზე და გადაიგზავნა ცენტრის გამომწერებთან ელ.ფოსტის მეშვეობით. პროექტის სკოპინგის ანგარიშთან დაკავშირებით საჯარო განხილვები გაიმართა 2022 წლის 11 და 12 ოქტომბერს ქარელისა და გორის მუნიციპალიტეტების სოფლებში (დირბი, ბრეთი, რუისი და ვარიანი). საჯარო განხილვებს ესწრებოდნენ სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტოს, ქარელის და გორის მუნიციპალიტეტების, სს „ვინდ ფაურის“, შპს „დაბლიუიჯი ენვი კონსალტინგის“, წარმომადგენლები და შესაბამისი სოფლების მაცხოვრებლები, ხოლო სოფ. ბრეთში გამართულ საჯარო განხილვაზე მონაწილეობას იღებდნენ ასევე ა/ო „საბუკოს“ წარმომადგენლები. საჯარო განხილვებზე ძირითადად ყურადღება გამახვილდა პროექტის განხორციელების საჭიროებაზე, ტურბინა-გენერატორების რაოდენობისა და განთავსების ადგილების დაზუსტებაზე, სამოვრებზე და კერძო საკუთრებაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხებზე. სოფ. ბრეთში გამართულ საჯარო განხილვაზე ა/ო „საბუკოს“ მიერ გამოთქმული შენიშვნები/მოსაზრებები ეხებოდა საპროექტო არეალში გავრცელებული ფრინველებზე, მათ შორის ბექობის არწივზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესწავლის საკითხს. „საბუკოს“ წარმომადგენლის განმარტებით მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე სწორად იქნას ორგანიზებული ორნითოფაუნის კვლევების ჩატარების მეთოდოლოგია, მათ შორის სეზონები. საჯარო განხილვებზე გამოთქმული შენიშვნები/მოსაზრებები და შესაბამისი განმარტებები აისახა შესაბამისი საჯარო განხილვის ოქმებში, ამასთან საფუძვლიანი შენიშვნები/მოსაზრებები გათვალისწინებული იქნა სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით მიმდინარე ადმინისტრაციული წარმოების დროს.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე პროექტთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები/მოსაზრებები სააგენტოში წარმოდგენილი იქნა ა/ო „საბუკოს“ მიერ. წარმოდგენილი შენიშვნები/მოსაზრებები ძირითადად ეხებოდა: დაგეგმილი საქმიანობის ადგილმდებარეობის ალტერნატივების ანალიზს, ბიომრავალფეროვნების კვლევებისა და კუმულაციური ზემოქმედების საკითხებს. საფუძვლიანი შენიშვნები/მოსაზრებები აისახა სკოპინგის დასკვნაში - გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალში.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად სააგენტოს მიერ იდენტიფიცირებული იქნა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროები, სახეები და ობიექტები. ამასთან, განსაზღვრული და დადგენილი იქნა საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი, ასევე გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებების საკითხები.

გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. გზმ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. გზმ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-4 ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
- 2.1 გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზმ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ;
3. გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
4. **გზმ-ის ანგარიშში, ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
 - პროექტის საჭიროების დასაბუთება (გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონის საფუძველზე);
 - დაგეგმილი საქმიანობის დეტალური აღწერა;
 - საპროექტო ტერიტორიის, მათ შორის ქარის ტურბინა-გენერატორების კონკრეტული ლოკაციების, დამხმარე ინფრასტრუქტურის, საპროექტო ქვესადგურისა და ტურბინების ქვესადგურთან დამაკავშირებელი ეგზ-ის განთავსების ადგილების დეტალური აღწერა, საკადასტრო კოდების, ფართობების, GPS კოორდინატების მითითებით, პროექტის ერთიან Shp ფაილებთან ერთად;
 - საპროექტო ინფრასტრუქტურიდან (ტურბინების, ქვესადგურის) დაზუსტებული მანძილები უახლოეს დასახლებამდე (სახლებამდე) და ზედაპირული წყლის ობიექტამდე, გენ-გეგმაზე კონკრეტული მანძილების მითითებით;
 - საპროექტო ობიექტის ერთიანი გენერალური გეგმა, მაღალი გარჩევადობით და შესაბამისი ექსპლიკაციით, სადაც დატანილი იქნება ქარის ელექტროსადგურის შემადგენელი ყველა საპროექტო ინფრასტრუქტურული ობიექტი;
 - აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი საპროექტო არეალის სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shape ფაილი WGS_1984_37N(38N) პროექციით);
 - ინფორმაცია საპროექტო არეალის გარემო-პირობების შესახებ;
 - პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები, შესაბამისი დასაბუთებით. მათ შორის არაქმედების ალტერნატივა, ტექნოლოგიური ალტერნატივები, ქარის ელექტროსადგურის ინფრასტრუქტურული ობიექტების (ტურბინის, ქვესადგურის) განთავსების, მათ შორის პროექტის განხორციელების არეალის ალტერნატივები, და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული ალტერნატივების აღწერა. გზმ-ის ანგარიშის შესაბამის ქვეთავში, დეტალურად უნდა იქნეს დასაბუთებული ქარის ელექტროსადგურისა და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განთავსების ალტერნატივებიდან შერჩეული ადგილმდებარეობის გარემოსდაცვითი, სოციალური, ეკონომიკური და ტექნიკური უპირატესობები;

- ქარის ელექტროსადგურის ფუნქციონირების ტექნოლოგიური სქემის დეტალური, თანმიმდევრული აღწერა, ელექტროსადგურის ჯამური სიმძლავრისა და (თვეების, წლების განმავლობაში) გამომუშავებული ელექტროენერჯის შესახებ ინფორმაციის მითითებით. საოპერაციო დროის/წლის განმავლობაში სამუშაო რეჟიმის შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო ქარის ელექტროსადგურის ძირითადი ტექნიკური პარამეტრების, ფიზიკური მახასიათებლების ცხრილი, პროექტის განმარტებითი ბარათი და ყველა შემადგენელი ტექნიკური ნაგებობის აღწერა;
- **დაზუსტებული ინფორმაცია** ტურბინების რაოდენობის, ტიპის, თითოეული ტურბინის ადგილმდებარეობის, დადგმული სიმძლავრის, ტურბინების სიმაღლისა და ფრთების დიამეტრის შესახებ;
- დაზუსტებული ინფორმაცია ტურბინებისთვის გათვალისწინებული ბუფერის (სქემატურ რუკაზე დატანილ და შესაბამისი Shp ფაილებით), მისი ფართობის და ბუფერში მოქმედი შეზღუდვების შესახებ;
- ქარის ელექტროსადგურის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული შესაბამისი/დამხმარე ინფრასტრუქტურული ობიექტების შესახებ დეტალური ინფორმაცია (თითოეული ობიექტის ტექნიკური მახასიათებლების მითითებით);
- **დაზუსტებული ინფორმაცია** გამომუშავებული ენერჯის შეკრებისა და საერთო ქსელში ჩართვის შესახებ, მათ შორის:
 - წარმოდგენილი უნდა იყოს საპროექტო ქვესადგურის ფიზიკური მახასიათებლების შესახებ დეტალური ინფორმაცია. ამასთან, ინფორმაცია ქვესადგურის ძაბვის, ტიპის, განთავსების ტექნიკური გადაწყვეტების შესახებ;
 - ქვესადგურის შემადგენელი ტექნოლოგიური მოწყობილობების აღწერა;
 - ქვესადგურის ტერიტორიაზე სატრანსფორმატორო ზეთის დაღვრის პრევენციის მიზნით გასათვალისწინებელი ზეთშემკრები სისტემის შესახებ ინფორმაცია;
 - ტურბინების ქვესადგურთან დამაკავშირებელი მიწისქვეშა 33 ეგბ-ის, ეგბ-ის ტრანშეის სიღრმის და ტრანშეაში ეგბ-ის განთავსების პირობების შესახებ ინფორმაცია;
 - **დასაზუსტებელია საერთო ქსელთან მიერთების ეგბ-ის პროექტის „რუისის“ ქარის ელექტროსადგურის გზშ-ის ანგარიშში, როგორც პროექტის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტის, ასახვის/გათვალისწინების საკითხი;**
- ინფორმაცია საპროექტო ელექტროსადგურის და შემადგენელი ინფრასტრუქტურის მოწყობის ფარგლებში ფიზიკური/ეკონომიკური განსახლების შესახებ (არსებობის შემთხვევაში);
- ინფორმაცია მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი ნარჩენების და მათი შემდგომი მართვის შესახებ, „ნარჩენების მართვის კოდექსისა“ და მისგან გამომდინარე კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ობიექტის წყალმომარაგების შესახებ ინფორმაცია. ამასთან ინფორმაცია მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე წარმოქმნილი სამეურნეო-ფეკალური და სანიაღვრე წყლების მართვის შესახებ;
- დასაქმებული ადამიანების რაოდენობა, მათ შორის დასაქმებულთა შორის ადგილობრივი მოსახლეობის წილი, ასევე პერსონალის პროფესიული და ტექნიკური სწავლების შესახებ ინფორმაცია;
- პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი ავარიული სიტუაციების შესახებ ინფორმაცია, მართვის ღონისძიებების მითითებით;

- საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში, საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს პირვანდელ მდგომარეობამდე აღდგენის ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო, ზემოქმედების არეალში არსებული მიწის ნაკვეთების საკუთრების ან/და სარგებლობის დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- ინფორმაცია გზშ-ის ფარგლებში ჩატარებული საბაზისო/სადიებო კვლევებისა და გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის გამოყენებული მეთოდების შესახებ.

4.1. გზშ-ის ანგარიშის გეოლოგიურ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- **გარემოს ფონური მდგომარეობის აღწერა:**
 - რელიეფი (გეომორფოლოგია);
 - გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
 - სეისმური პირობები;
 - ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
 - საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები (უნდა მოიცავდეს საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერასაც).
- **გეოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალური შეფასება, მათ შორის:**
 - მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე მოსალოდნელი შესაძლო ზემოქმედების შეფასება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
 - საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
 - გეოდინამიკურ პროცესებზე დაკვირვების/მონიტორინგის საკითხი;

4.2. პროექტის ფარგლებში შესასრულებელი სამუშაოების შესახებ ინფორმაცია, კერძოდ:

- სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, შესაბამისი ვადების მითითებით. ამასთან, მოცემული იყოს სამშენებლო სამუშაოების გეგმა-გრაფიკი;
- ინფორმაცია მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის შესახებ;
- ქარის ტურბინების საყრდენისათვის საჭირო მიწის ფართობის და მოხსნილი გრუნტის შესახებ ინფორმაცია;
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის სამუშაოების/გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- ინფორმაცია მოსახსნელი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოცულობისა და მისი განთავსების პირობების, ასევე ადგილ(ებ)ის შესახებ (მდებარეობის მითითებით - GPS კოორდინატები, Shp ფაილები);
- მშენებლობის პროცესში წარმოქმნილი ფუჭი ქანების რაოდენობა და მათი მართვის საკითხები, ფუჭი ქანების განთავსების ადგილების/სანაყაროების (GPS კოორდინატები, Shp ფაილებთან ერთად) მითითება და შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტაციით. ამასთან, ინფორმაცია სანაყაროების ფართობის და განსათავსებელი გრუნტის მოცულობის შესახებ;
- **დასაბუთებული უნდა იყოს სანაყაროს განთავსებისთვის შერჩეული ადგილ(ებ)ის გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები.** სანაყაროებისთვის

ტერიტორიის შერჩევასა და გეოგრაფიულ უბანს ასევე მოქმედი კანონმდებლობა, რომელიც სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე სანაყაროს მოწყობას არ ითვალისწინებს;

- ობიექტების მშენებლობისთვის საჭირო სამშენებლო მასალების მოპოვებისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტების (არსებობის შემთხვევაში) მოწყობის შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია.

4.3. საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწყობის საკითხები:

- ინფორმაცია პროექტის არეალში არსებული გზების შესახებ (shp ფაილები);
- მისასვლელი გზების საჭიროებისა და აღნიშნული გზების მშენებლობასთან დაკავშირებული საკითხები;
- ინფორმაცია ახალი მისასვლელი გზების მოწყობის ან/და არსებულის რეაბილიტაციის შესახებ;
- ახალი მისასვლელი გზების შესახებ დეტალური ინფორმაცია შესაბამისი პარამეტრებისა და მოწყობის სქემის მითითებით. მათ შორის ინფორმაცია საპროექტო მისასვლელი გზების გეომეტრიული პარამეტრების, გზის საფარისა და განივი კვეთების შესახებ ინფორმაცია, ასევე წყალსარინი არხების, დრენაჟის მიწების/კიუვეტების მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო ტერიტორიაზე დაგეგმილი საგზაო მარშრუტების დაზუსტება;
- ინფორმაცია გზების მოწყობის ეტაპზე დამატებითი ასათვისებელი ტერიტორიის შესახებ;
- მისასვლელი გზების მოწყობასთან დაკავშირებული ზემოქმედების საკითხები;

4.4. სამშენებლო ბანაკის განთავსების შესახებ ინფორმაცია, მათ შორის:

- დეტალური ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკის შესახებ, ბანაკის საპროექტო დოკუმენტაციის მითითებით;
- წარმოდგენილი უნდა იყოს ასევე სამშენებლო ბანაკის დაზუსტებული ლოკაცია (GPS კოორდინატების მითითებით, shp ფაილებთან ერთად), ამასთან დასაბუთებული უნდა იყოს ბანაკის განთავსებისთვის **შერჩეული ლოკაციის გარემოსდაცვითი და ტექნიკური უპირატესობები**;
- დაზუსტებული ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკიდან უახლოეს მოსახლემდე მანძილის შესახებ;
- მოცემული უნდა იყოს სამშენებლო ბანაკისთვის შერჩეული ტერიტორიის დეტალური აღწერა-დახასიათება;
- სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა, შესაბამისი ექსპლიკაციით;
- ინფორმაცია სამშენებლო ბანაკის ფართობის, ასევე ელექტროსადგურის მშენებლობის მომსახურებისთვის გეოგრაფიულად ინფრასტრუქტურის ბანაკის ტერიტორიაზე განთავსების შესახებ;
- სამშენებლო ბანაკის წყალმომარაგებისა და ჩამდინარე წყლების მართვის შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია;
- სამშენებლო ბანაკების ელექტროენერგიით მომარაგების საკითხები;
- სამშენებლო ბანაკზე (არსებობის შემთხვევაში) საწვავის შესანახი რეზერვუარის ტიპის, ტევადობისა და განთავსების პირობების შესახებ ინფორმაცია.

4.5. გზის ანგარიშში, ბიომრავალფეროვნების შეფასების ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- ბიომრავალფეროვნებაზე ჩატარებული სრულფასოვანი კვლევების ანგარიშები, ფოტომასალით;
- მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება საპროექტო რეგიონის ფლორისა და ფაუნის წარმომადგენლებზე, შესაბამისი შემარბილებელი ან/და საკომპენსაციო ღონისძიებების მითითებით;
- ამასთან, დაგეგმილი საქმიანობის სპეციფიკის გათვალისწინებით გზშ-ის ანგარიშში აისახოს სათანადო კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებული დეტალური ინფორმაცია, უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ფრინველებზე და ხელფრთიანებზე, (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს "წითელ ნუსხით" დაცულ სახეობებზე), მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე. ამასთან, წარმოდგენილ იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები ფოტომასალასთან ერთად;
- წარმოდგენილ იქნას, ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეების შესახებ ინფორმაცია რაოდენობისა და სახეობების მითითებით;
- მისასვლელი გზების მშენებლობით გამოწვეული ზემოქმედება ბიომრავალფეროვნებაზე. ამასთან დაკონკრეტდეს, დაგეგმილი 52 კმ-იანი გზიდან, რამდენი კილომეტრის მშენებლობა იგეგმება და რამდენის რეაბილიტაცია;
- ანგარიშში აღნიშნულია, რომ „დამით ან ცუდი ამინდის პირობებში მიგრირებადი ფრინველების ელექტროგადამცემ ხაზებთან შეჯახების და სიკვდილიანობის შესამცირებლად რეკომენდებულია ფრინველებისთვის ფრენის გადამყვანების გამოყენება“, თუმცა დოკუმენტში არ არის დეტალური აღწერა აღნიშნულის შესახებ. შესაბამისად, საჭიროა გზშ-ის ანგარიშში დაზუსტება;
- ვინაიდან ხელფრთიანთა კვლევის დასრულება დაგეგმილია მიმდინარე წლის ნოემბერში, გზშ-ის დოკუმენტში წარმოდგენილი იქნეს ხელფრთიანთა კვლევის საბოლოო შედეგები და ცალკე ქვეთავად იქნას განხილული ორნითოფაუნაზე და ხელფრთიანებზე პროექტის განხორციელებით გამოწვეული ზემოქმედების სახეები, კონკრეტული, ეფექტურ შემარბილებელ ღონისძიებებთან ერთად;
- ბიომრავალფეროვნების კვლევებზე დაყრდნობით განახლდეს მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე (განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე, ხელფრთიანებზე), ასევე შემარბილებელი ღონისძიებების ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი და აღნიშნული განახლებული გეგმა აისახოს გზშ-ის ანგარიშში;
- გზშ-ის ანგარიშში ქარის ტურბინების განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები განხილულ იქნას ასევე ბიომრავალფეროვნებაზე (განსაკუთრებით ორნითოფაუნაზე და ხელფრთიანებზე) მოსალოდნელი ზემოქმედების კუთხით.

5. ელექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება, მათ შორის:

- ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე, მათ შორის ემისიები სამშენებლო ტექნიკისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტის (მოწყობის შემთხვევაში) მუშაობისას, გაბნევის ანგარიშის მითითებით. ამასთან, წარმოდგენილი უნდა იყოს ატმოსფერულ ჰაერზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი/პრევენციული ღონისძიებები და მონიტორინგის საკითხები;

- პროექტის ფარგლებში ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების სტაციონარული წყაროს არსებობის/მოწყობის შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშს თან უნდა ახლდეს ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების პროექტი;
- საპროექტო ობიექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ხმაურის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალური შეფასება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით. სხვადასხვა ფაქტორების გათვალისწინებით (ტურბინების რაოდენობა, მანძილი ტურბინებს შორის, არსებული ბუნებრივი ბარიერები და მანძილი უახლოეს რეცეპტორებამდე) საპროექტო ტურბინების ექსპლუატაციით გამოწვეული ხმაურის გავრცელების სიხშირისა და ღონის შესახებ დეტალური ინფორმაცია. ამასთან მოცემული უნდა იყოს ხმაურის გავრცელების მოდელირება;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე და გრუნტის ხარისხზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- გეოლოგიურ და ჰიდროგეოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ზემოქმედება ზედაპირული წყლის ობიექტზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ბიოლოგიურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- ვიზუალურ-ლანდშაფტური ცვლილებით გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- შუქ-ჩრდილების ციმციმით გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება მიმდებარე ტერიტორიაზე, მოსალოდნელი მოციმციმე ჩრდილების გავლენის მოდელირება;
- ზამთრის პერიოდში ქარის ტურბინებზე ყინულის წარმოქმნით/ყინულის ცვენიტ გამოწვეული ნეგატიური ზემოქმედების შეფასება, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით;
- ელჭექის რისკის შეფასება, მეხამრიდი სისტემის შესახებ ინფორმაცია;
- მშენებლობა-ექსპლუატაციის ეტაპზე ნარჩენების გავრცელების მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება. ნარჩენების მართვის საკითხები და ნარჩენების მართვის გეგმა;
- შესაძლო პირდაპირი ან/და არაპირდაპირი ზემოქმედების შეფასება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე, მოსალოდნელი ზემოქმედების აღწერა და შედეგები შესწავლა, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით (გზშ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული იყოს შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი/ები, რათა გამოირიცხოს შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები);
- პროექტის ფარგლებში სატრანსპორტო გადაზიდვებით/სამშენებლო ტრანსპორტის გადაადგილებით გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების, მათ შორის სატრანსპორტო ნაკადებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალური შეფასება, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით. ზემოაღნიშნული ფაქტორებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასებისას გათვალისწინებული უნდა იქნეს საკვლევ რეგიონში დაგეგმილი, მათ შორის ანალოგიური პროექტები;
- მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე, ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე. ამასთან, განისაზღვროს ადამიანის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები. **მოცემული უნდა იყოს**

ასევე სკოპინგის ეტაპზე, მათ შორის საჯარო განხილვაზე, საზოგადოების მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებების/შენიშვნების შეფასება და აღნიშნული კუთხით განსახორციელებელი ღონისძიებების დეტალური აღწერა:

- დაზუსტებული მონაცემები ზემოქმედების არეალში მოქცეულ კერძო საკუთრებებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ. მათ შორის: დაზუსტებული მონაცემები პროექტის ფარგლებში რამდენი მიწის ნაკვეთი ექცევა უშუალო ზემოქმედების ქვეშ, რა ტიპის ზემოქმედება ვრცელდება აღნიშნულ კერძო საკუთრებებზე და რამდენს მოუწევს ეკონომიკური განსახლება;
- პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ **დაზუსტებული ინფორმაცია** რეგიონში არსებული და/ან დაგეგმილი ანალოგიური პროექტების გათვალისწინებით;
- **გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება**, რაც გულისხმობს გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგებისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონას გარემოსდაცვით, კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ ჭრილში;
- დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებით გამოწვეული გარემოზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედების აღწერა, რომელიც განპირობებულია ავარიისა და კატასტროფის რისკების მიმართ საქმიანობის მოწყვლადობით;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების დეტალური გეგმა;
- ობიექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის ეტაპებისთვის შემუშავებული **შემარბილებელი ღონისძიებების შემაჯამებელი გეგმა-გრაფიკი**;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი **გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმა** (შესაბამისი საკონტროლო წერტილების მონიტორინგის სიხშირის, მეთოდის და ა.შ მითითებით);
- გზმ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები, რეკომენდაციები და დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები.

6. საკითხები/შენიშვნები, რომლებიც გათვალისწინებული უნდა იქნეს გზმ-ის ანგარიშში:

- მნიშვნელოვანია გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი იქნეს - პროექტთან დაკავშირებით ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირების, მათი პოზიციების, დამოკიდებულების, აზრის გათვალისწინების და შეთანხმების (არსებობის შემთხვევაში) ამსახველი ინფორმაცია;
- დაგეგმილ საქმიანობასთან დაკავშირებით შპს „საქართველოს მელიორაციის“ ცნობით:
 - წარმოდგენილ ანგარიშში საერთოდ არ არის განხილული გორისა და ქარელის მუნიციპალიტეტების ტერიტორიაზე არსებული სამელიორაციო დანიშნულების ინფრასტრუქტურა, რაც საჭიროებს დაზუსტებას;
 - სკოპინგის ანგარიშის 112 გვერდზე, აღნიშნულია, რომ „შიდა ქართლის რეგიონში შემავალი ყველა მუნიციპალიტეტი მდიდარია წყლის რესურსებით, რაც მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებში ირიგაციის სისტემის გამართულად ფუნქციონირებისათვის, თუმცა აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ მოსახლეობის წყლით უზრუნველყოფა აღარ წარმოადგენს საჯარო ფუნქციას (2008 წლიდან ამოღებულ იქნა ადგილობრივი თვითმმართველობის უფლებამოსილებიდან) და ბაზარს გადაეცა დასარეგულირებლად. აღნიშნულის შედეგად

სახელმწიფო კომპანია დაინტერესდა მხოლოდ ქალაქებისა და დაბების წყლით უზრუნველყოფით“, რაც არ შეესაბამება რეალობას, ვინაიდან გორისა და ქარელის მუნიციპალიტეტებში არსებული სარწყავი სისტემები და მათი გამანაწილებლების ფართო ქსელი, ირიცხება კომპანიის კაპიტალში. აღნიშნულ სარწყავ სისტემებს გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება სოფლის მეურნეობის დარგში დასაქმებული ადგილობრივი მოსახლეობის საკვები პროდუქტებით მომარაგებისა და ეკონომიური მდგომარეობის გაუმჯობესების უზრუნველსაყოფად;

- სკოპინგის ანგარიშზე თანდართული შეიფ ფაილების მიხედვით, ქარის საპროექტო ელექტროსადგურების ანძები, მათთან მისასვლელი გზები და ელექტროკაბელები მოწყობილია მაგისტრალური არხებისა და გამანაწილებლების სიახლოვეს. არ არის გათვალისწინებული სარწყავი სისტემების გასხვისების ზოლები და საექსპლუატაციო გზები, რომელთა პარამეტრები დადგენილია დეტალური პროექტების საფუძველზე და მათი ცვლილება შეუძლებელია;
- აღნიშნულიდან გამომდინარე - გზმ-ის ანგარიშში აუცილებლად უნდა იქნეს გათვალისწინებული გორისა და ქარელის მუნიციპალიტეტებში არსებული სარწყავი სისტემებისა და მათი გამანაწილებლების მდებარეობა, მათი გასხვისების ზოლის სიგანე და საექსპლუატაციო გზები;
- სსიპ მინერალური რესურსების ეროვნული სააგენტოს ცნობით:
 - გორის და ქარელის მუნიციპალიტეტებში, 210 მგვტ ქარის ელექტროსადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციის საპროექტო ტერიტორია ნაწილობრივ მოიცავს ბებნისის ქვიშა-ხრემის საბადოს კონტურს;
 - „წიადის შესახებ“ საქართველოს კანონის 39-ე მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით „სასარგებლო წიადისეულის საბადოს ფართობების განაშენიანება დასაშვებია, თუ განაშენიანების მსურველი წიადისეულის მესაკუთრეს კომპენსაციის სახით გადაუხდის სასარგებლო წიადისეულის იმ სახეობის საფასურს (შესაბამისი წიადისეულით სარგებლობისათვის „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი მოსაკრებლის ოდენობით), რომლით სარგებლობასაც იგი ზღუდავს ან აფერხებს დაგეგმილი განაშენიანებით“;
 - საპროექტო არეალი, ასევე, მოიცავს/კვეთს სასარგებლო წიადისეულის (ქვიშა-ხრემი) მოპოვებაზე გაცემულ ლიცენზია N10000107 (შპს „ზაპა“, 27.07.2018 წ., 5 წლის ვადით) და სასარგებლო წიადისეულის მოპოვების ლიცენზიის აღების მიზნით წარმოდგენილი განაცხადების კონტურებს, რომლებზეც მიმდინარეობს საქმისწარმოება;
 - საპროექტო ობიექტი (მისასვლელი გზები და მიწისქვეშა ელექტროგადამცემი კაბელი), ასევე, უშუალოდ კვეთს N10002220 ლიცენზიის (შპს "ფემილი ფარმ"; მოქმედების ვადა - 2021-2046) პირველი სანიტარიული დაცვის მკაცრი რეჟიმის ზონას;
 - „წიადის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, აკრძალულია წიადის ფონდის მიწების საკუთრების უფლებით, იჯარით ან სხვა ფორმით გაცემა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემაში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირთან – მინერალური რესურსების ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების გარეშე, ხოლო ლიცენზირებული ობიექტის შემთხვევაში – აგრეთვე ლიცენზიის მფლობელთან შეთანხმების გარეშე;

- წარმოდგენილი ტერიტორია, ასევე, მოიცავს მიწისქვეშა მტკნარი წყლის მოპოვების ლიცენზიებს (ლიც. NN 1004161, 1004331, 1005068, 10000423, 10000115, 10000647, 1001872, 1005379, 1004489, 1000531, 1000421, 1001814, 1003146, 10001080, 10002284) და მათი პირველი სანიტარიული დაცვის მკაცრი რეჟიმის ზონებს. აღნიშნული წყალ პუნქტები უშუალოდ ტურბინების განთავსების ტერიტორიებზე არ ხვდება, თუმცა, ისინი ფიქსირდება პროექტისთვის მემორანდუმით გამოყოფილი ტერიტორიის ფარგლებში, შესაბამისად, გათვალისწინებულ უნდა იქნეს „წყლის შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის (სანიტარული დაცვის ზონები) მეოთხე პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მოთხოვნები;
- მოცემული გარემოებებიდან გამომდინარე სს „ვინდ ფაუერმა“ უნდა უზრუნველყოს ზემოაღნიშნული საკითხების შეთანხმება, როგორც სსიპ მინერალური რესურსების ეროვნულ სააგენტოსთან, ისე ლიცენზიის მფლობელთან და შესაბამისი ინფორმაცია ასახოს სააგენტოში წარმოსადგენ დოკუმენტაციაში.
- სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს ცნობით პროექტისთვის მემორანდუმით გამოყოფილი 103870100 კვ.მ ფართობიდან 230051 კვ.მ მდებარეობს სახელმწიფო ტყეში კერძოდ, ქარელის სატყეო უბნის ქარელის სატყეოში;
- მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, ტყის ტერიტორიაზე საქმიანობის განხორციელების - ტყის სტატუსის შეწყვეტის ან განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალურ სარგებლობის საჭიროების შემთხვევაში გზშ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს ტყის სტატუსის შეწყვეტისთვის/განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობისთვის საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული დოკუმენტები;
- დეტალურად უნდა იქნეს ასახული ინფორმაცია უმოქმედობის (ნულოვანი) ალტერნატივის შესახებ, რომელიც გულისხმობს საქმიანობის განუხორციელებლობის შემთხვევაში გარემოს არსებული მდგომარეობის ბუნებრივად განვითარების აღწერას, რომლის შეფასებაც შესაძლებელია არსებული ინფორმაციის გამოყენებით და მეცნიერულ ცოდნაზე დაყრდნობით. გზშ-ის ეტაპზე დეტალურად უნდა იქნეს წარმოდგენილი ინფორმაცია რა სარგებელს ან ზიანს მოიტანს პროექტი და რა აუცილებელი პირობა არსებობს მისი განხორციელებისათვის;
- მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე დეტალურად იქნეს განხილული ქარის ელექტროსადგურის ადგილმდებარეობის/არეალის ალტერნატიული ვარიანტები და შედარებითი ანალიზის საფუძველზე წარმოდგენილი იქნეს შერჩეული - გონივრული ალტერნატივა, სათანადო დასაბუთებით. ამასთან, სკოპინგის ანგარიშში განხილული - ქარის ტურბინების განლაგების ალტერნატიული ვარიანტები არ მოიცავს პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი ქარის ტურბინების სრულ რაოდენობას და განხილულია მხოლოდ გარკვეული რაოდენობის ტურბინების ერთობლიობის განლაგების სქემის ალტერნატივები, რაც გზშ-ის ეტაპზე ასევე საჭიროებს დაზუსტებას. წარმოდგენილი უნდა იქნება საპროექტო ტურბინა-გენერატორების განთავსების ცალკეული ალტერნატიული ვარიანტების დეტალური აღწერა-შეფასება და შედარებითი ანალიზი;
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, დაგეგმილია ქსელთან დამაკავშირებელი საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის მშენებლობა. მნიშვნელოვანია დაზუსტდეს აღნიშნული ეგხ-ის შესახებ ინფორმაცია, მათ შორის ეგხ-ის მოწყობა განხორციელდება აღნიშნული პროექტის ფარგლებში თუ დამოუკიდებლად - არსებული ეგხ-ის ოპერატორი კომპანიის მიერ. საერთო ქსელთან მიერთების ეგხ-ის პროექტის

„რუისის“ ქარის ელექტროსადგურის გზშ-ის ანგარიშში, როგორც პროექტის ერთ-ერთი შემადგენელი კომპონენტის, ასახვის/გათვალისწინების შემთხვევაში მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია საპროექტო ეგხ-ის ძირითადი პარამეტრების, ეგხ-ის გაყვანით გამოწვეული გარემოზე ზემოქმედების საკითხების, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების, ეგხ-ის დერეფნის ალტერნატივების და ა.შ შესახებ;

- გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია საპროექტო ინფრასტრუქტურის მიერ მიწისქვეშა ობიექტების გადაკვეთების შესახებ, ამასთან როგორც სკოპინგის ანგარიშიდან ირკვევა, დროებით გზაზე საჭირო იქნება გახსადენის გადაადგილება, რაც ასევე საჭიროებს დაზუსტებასა და შესაბამის სამსახურთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტაციის წარმოდგენას;
- სკოპინგის ანგარიშის ცხრილში 6-3 (საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი ხმაურის დონეები) მოცემულია მხოლოდ 2017 წლის 15 აგვისტოს №398 დადგენილებიდან („საცხოვრებელი სახლებისა და საზოგადოებრივი/საჯარო დაწესებულებების შენობების სათავსებში და ტერიტორიებზე აკუსტიკური ხმაურის ნორმების შესახებ“) აკუსტიკური ხმაურის დასაშვები ნორმების შესახებ დანართი №1-ის ნაწილი, მათ შორის გამოტოვებულია საცხოვრებელ და საძილე სათავსებში დაშვებული ხმაურის დონეების შესახებ ინფორმაცია, რაც საჭიროებს დაზუსტებას. სოფ. დირბში არსებული შენობა-ნაგებობები (განაპირა სახლები) N22 ტურბინიდან განთავსებულია დაახლოებით 360-370 მ-ში და მდებარეობს ხმაურის ზემოქმედების ზონაში, შესაბამისად საპროექტო ობიექტიდან შესაძლოა ადგილი ჰქონდეს ხმაურის ზღვრული მნიშვნელობების გადაჭარბებს. მოცემული გარემოების გათვალისწინებით საკითხი საჭიროებს დაზუსტებას და სათანადო ღონისძიებების დაგეგმვას მოქმედი დადგენილებით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანის, ასევე მოსალოდნელი ზემოქმედების შემცირების მიზნით;
- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ტურბინებით გამოწვეული ხმაურის ზონაში არ ხვდება არც ერთი ახლომდებარე დასახლებული პუნქტი ან მისი ცალკეული უბანი (გვ 279), ასევე აღნიშნულია რომ მნიშვნელოვანი დამორება საცხოვრებელი სახლებიდან იძლევა იმის ვარაუდის საშუალებას, რომ ციმციმის გავლენა მოსახლეობაზე იქნება მისაღები დონის, რაც ასევე საჭიროებს დაზუსტებას; საპროექტო ტურბინებიდან უახლოეს შენობა-ნაგებობებამდე, მათ შორის N22 ტურბინიდან სოფ. დირბის განაპირა სახლებამდე დაშორების მანძილის (360-370მ) გათვალისწინებით მნიშვნელოვანია გზშ-ის ანგარიშში აისახოს დეტალურ კვლევებზე/ხმაურისა და შუქ-ჩრდილების გავრცელების მოდელირებაზე დაყრდნობით მომზადებული დასაბუთებული ინფორმაცია მოსალოდნელი ზემოქმედების მნიშვნელობისა და შემარბილებელი ღონისძიებების დასახვის საჭიროების შესახებ;
- გზშ-ის ეტაპზე მნიშვნელოვანია წარმოდგენილი იქნას დეტალური სეზონური კვლევები საპროექტო არეალში გავრცელებული ხელფრთიანებისა და ფრინველების მათ შორის ბეჭობის არწივის შესაძლო გავრცელების შესახებ, მოსალოდნელი ზემოქმედებებისა და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია ურთიერთგამომრიცხავი ინფორმაცია ქარის ელექტროსადგურის დადგმული სიმძლავრის შესახებ, რაც გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას;
- სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პროექტის განხორციელებისათვის შერჩეული ტერიტორია საკმაო მანძილითაა დაცილებული საცხოვრებელი სახლებიდან და

მოსახლეობის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებაზე ნეგატიური ზემოქმედების რისკები პრაქტიკულად არ არსებობს. თუმცა, ელექტრონული გადამოწმებით დგინდება, რომ უახლოესი საცხოვრებელი სახლი, საპროექტო N 22 ტურბინიდან მდებარეობს დაახლოებით 360 მეტრში, შესაბამისად აღნიშნული საკითხი გზმ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას;

- საპროექტო ტერიტორიის ვიზუალური შეფასების შედეგად დადგინდა, რომ - ქარის ტურბინების განთავსების საპროექტო ლოკაციები ძირითადად მდებარეობს სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე (სიმინდის ყანა, ხეხილის ბაღი და სხვ), ხოლო საპროექტო არეალის ნაწილი ადგილობრივი მოსახლეობის მიერ გამოყენებულია მსხვილფეხა შინაური ცხოველების სამოვრად. **ზემოაღნიშნული გარემოების გათვალისწინებით მნიშვნელოვანია, გზმ-ის ანგარიშში განხილული იყოს პროექტის განხორციელებით სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე, ასევე სამოვრებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასების საკითხი;**
- სკოპინგის ანგარიშიდან დგინდება, რომ სამი სანაყაროს მიერ ათვისებული მიახლოებითი ტერიტორიის ფართობი შეადგენს - 105,200 მ² (10 ჰა), რაც საჭიროებს დაზუსტებას. ამასთან, გასათვალისწინებელია რომ 10 ჰექტარი ან მეტი ფართობის სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენება ასევე „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით“ განსაზღვრულ საქმიანობას წარმოადგენს და საჭიროებს შესაბამისი პროცედურის გავლას;
- პროექტის განხორციელება ძირითადად დაგეგმილია სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებზე. გაცნობებთ, რომ სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთის მიზნობრივი დანიშნულების ცვლილების გარეშე მისი არასასოფლო-სამეურნეო დანიშნულებით გამოყენება დაუშვებელია;
- N 6 ტურბინის შერჩეული ლოკაცია მდებარეობს ხელოვნური ტყის მასივში. EUROBATS-ის რეკომენდაციის მიხედვით - ქარის ტურბინები უნდა დამონტაჟდეს ნებისმიერი ტყის პირებიდან მინიმუმ 200 მ დაშორებით (Rodrigues L. at all 2015), რათა შემცირდეს ღამურების სიკვდილის რისკი (<https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/csp2.12805>; https://www.eurobats.org/sites/default/files/documents/publications/publication_series/pubseries_no6_english.pdf). მიზანშეწონილია გზმ-ის ეტაპზე, ტურბინების განთავსებისათვის საპროექტო ლოკაციები განისაზღვროს საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკისა და რეკომენდაციების გათვალისწინებით;
- **ფრინველთა და ხელფრთიანთა საკონსერვაციო სახეობების მაღალი კონცენტრაციის ლოკაციებზე (ასეთის არსებობის შემთხვევაში), ასევე ხმაურის და შუქ-ჩრდილების მაღალი ზემოქმედების ზონებში განხილული იქნეს ტურბინების შემცირების შესაძლებლობა და შესაბამისი ინფორმაცია აისახოს გზმ-ის ანგარიშში;**
- ორნითოფაუნაზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შერბილების მიზნით გზმ-ის ანგარიშში განხილული იქნეს: თანამედროვე რადარული არიდების სისტემების მონტაჟის შესაძლებლობის საკითხი (de Lucas et al., 2012; Lucas et al., 2012), ფრინველთა გუნდების მოახლოების დასაფიქსირებლად და მუშაობის წყვეტის ან შენელებისთვის. აღნიშნული რადარული სისტემები ტურბინების მუშაობას არეგულირებს ავტომატურ რეჟიმში და უზრუნველყოფს ფრინველთა შეჯახების რისკების, მათ შორის მსხვილ მტაცებელ ფრინველთა სიკვდილიანობა შემცირებას (მაგ: de Lucas et al., 2012, Puckett, 2013); ასევე ქარის ტურბინების ექსპლუატაციის შეზღუდვა შემოდგომის მიგრაციების და კოლონიების ჩამოყალიბების პერიოდებში;

- გზშ-ის ანგარიში წარმოდგენილი უნდა იქნეს წინამდებარე დასკვნით განსაზღვრული მოთხოვნებისა და სკოპინგის დასკვნაში გამოკვეთილი საკითხების გათვალისწინებით. გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების მიზნით ადმინისტრაციული წარმოების დაწყებისთვის - გზშ-ის ანგარიშში გათვალისწინებული უნდა იქნეს სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული მოთხოვნები;
- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული საკითხების გათვალისწინების შესახებ, ერთიანი ცხრილის სახით (გვერდებისა და (ქვე)თავების მითითებით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სს „ვინდ ფაუერის“ მიერ წარმოდგენილ პროექტზე, რომელიც ეხება ქარელის და გორის მუნიციპალიტეტებში, 210 მგვტ სიმძლავრის ქარის ელექტროსადგურისა და 220 კვ ქვესადგურის მშენებლობა-ექსპლუატაციას, **სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი, შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით. გზშ-ის ანგარიშში შედგენილი უნდა იყოს მოქმედი კანონმდებლობის, განსაკუთრებით სკოპინგის დასკვნით განსაზღვრული მითითებების სრული დაცვით.